

Studie o vztahu Selimovičova díla k Dostojevskému

Profesor slavistiky na sarajevské univerzitě Nazif Kusturica, známý u nás svým vystoupením na Olomouckých dnech rusistů, je autorem řady prací o ruské literatuře XX. století (o jedné jsem již referoval v tomto časopise). V posledním svém díle *Meša Selimović i Fjodor Dostojevski u svjetlu teorije polifonijskog romana Mihaila Bachtina* (Sarajevo 2006) se zaměřil na vztah předního bosenského prozaika, vysokoškolského profesora, činitele bosenského divadla a filmu a v jedné době i předsedy Svazu jugoslávských spisovatelů Meši Selimoviče k ruské literatuře, zejména pak k Dostojevskému.

Objektem zkoumání se mu staly především Selimovičovy historické romány *Derviš a smrt* a *Pevnost*. Třebaže v úvodní části studie autor rozsáhle uvažuje o Bachtinových teoriích a zamýšlí se nad výroky obou srovnávaných spisovatelů o smyslu a významu umění, přece jen vidím hlavní přínos Kusturicova díla v analýze struktury Selimovičovy prózy v komparaci s vrcholnými romány Dostojevského. Sám bosenský spisovatel dal Kusturicovi jistý návod, když kdysi mj. prohlásil, že byl při psaní zaujat „nedůsledností lidské mysli, proměnlivostí psychologie, rychlým a nenadálým střídáním emocí a nálad“, postavami, „které si protřečívají“, problémy touhy po moci i po pravdě. A literární historik přesně a důkladně dokládá pravdivost tohoto vyznání zvláště analýzou románu *Derviš a smrt*, který je nejen historickým, nýbrž i psychologickým a filozofickým dílem nadčasového významu. Kusturica je považuje za jeden z největších evropských románů XX. století, který absorboval Dostojevského podněty a originálně je rozvinul v široké tematické tajemství zločinu, masové katastrofy, dobrodružství, lásky, skandálů a v melodramatických situacích soubojů všech proti všem i hrdiny se sebou samým, někdy i hrdiny ze *Zápisků z podzemí*. Vliv Dostojevského, který pronikl na Balkán na konci XIX. století, se u Selimoviče bizarně prolíná s tradicemi bosenské literatury a s myšlenkami Koránu, které se staly mottem každé kapitoly románu *Derviš a smrt*.

Kusturicova práce obohacuje literární historii přesvědčivým doložením působení klasické ruské literatury v evropském kontextu.

Miroslav Zahradka

Morálka a literatura: objevy a úskalí

Vasil Gluchman a kolektiv: Morálka minulosti z pohľadu súčasnosti (Slovensko v európskom a svetovom kontexte konca 19. storočia a prvej polovice 20. storočia). Acta Universitatis Philosophicae Universitatis Prešoviensis, Prešov 2006, 402 s.

Jako výstup grantového projektu *Reflexie morálky na Slovensku* vychází rozsáhlý sborník, který nese všechny znaky komplexního bádání, jeho úspěchů i úskalí. Kromě úvodní partie, na níž se podepsal hlavní autor Vasil Gluchman a Viera Bilasová (připomínáme její společnou edici knihy s Vierou Žemberovou *Z prienikov filozofie, etiky a literatúry. Vzťahové a interpretačné súvislosti*. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešoviensis, Prešov 2005; viz naši rec.: *Návrat etiky a filozofie do literárnevedného bádání*, in: *Slavica Litteraria*, X 9, 2006, s. 329) najdeme tu evropské kontexty problému z hlediska filozofie, kam přispěli mj. František Míhina a Oľga Sisáková, filozofické reflexe slo-